

ВПЛИВ ВЛАДИ НА ОСОБИСТІТЬ ЛЮДИНИ

Кот Г. С.

студентка 2 курсу ОР бакалавр
спеціальність 053 «Психологія» ФПСР

Керівник: Родіна Н. В.

Д. психол. н., професор, завідувач кафедри
диференціальної та спеціальної психології, ФПСР

Влада - це набір повноважень, важелів впливу. Влада - показник наявності певних преференцій, що дають змогу одній особистості впливати на іншу/інших, що такої влади не мають. З досвіду світової історії зрозуміло те, що влада здатна оголити, тобто актуалізувати певні риси, які

особистість з деяких причин раніше не демонструвала, можливо, вона побоювалася соціальних санкцій, а може просто не відчувала в собі сили. Але отримавши владу, людина починає усвідомлювати, що відтепер має більш стійку соціальну позицію, відтак стають більш вірогідними нові для неї прояви поведінки.

Оскільки наш мозок нейропластичний, тобто здатний змінюватися протягом нашого життя, утворювати нові зв'язки і ліквідувати старі, вчені припускають, що деякі зміни особистості відбуваються на нейронному рівні.

Багато дослідників в різні часи цікавилися проблемою особистості при владі, наприклад, згадаємо експеримент Мілгрема. Дослідник виявив тривожну тенденцію: під тиском статусної фігури (в дослідженнях це був лікар, який переконував досліджуваних бити струмом людину, що насправді була актором) особистості дуже часто підкоряються. Тому влада впливає не лише на безпосередньо свого носія, а й на тих, хто перебуває в полі впливу. Тобто вищий ранг людини кардинально впливає на те, яким чином сприймаються його вказівки. Отже, влада та авторитетність особи роблять її слова, вчинки та накази більш значущими, послабляють критичне сприйняття тих, хто підкоряється [1].

Філіп Зімбардо, провівши Стендфордський тюремний експеримент, навів приклад того, як абсолютна влада може дегуманізувати особистість [2].

В світлі теми не можна проігнорувати й експеримент Рона Джонса «Третя хвиля». Простий американський вчитель витратив п'ять днів, щоб сформувати в школі новий дисциплінарний режим. Найцікавішим є те, що діти весь час вважали себе учасниками молодіжного руху і навіть не підозрювали, що прямо зараз були своєрідними піддослідними. Рон Джонс показав учням, що здобути панування над групою може бути не так вже й важко,

особливо, коли ця сама група, завдяки цьому пануванню починає вірити в свою винятковість і обраність [3].

Професор з університету в Берклі, Дачер Келтнер та Сухвіндер Обі, нейробіолог з університету Макмастера в Онтаріо, в ході сучасних досліджень дійшли до схожих висновків. Д. Келтнер виявив, що люди, в чиїх руках концентрується влада, менш майстерні у вмінні стати на іншу точку зору. А С. Обі в 2017 році, провівши МРТ-сканування виявив, що володіння владою погіршує нейронний процес "дзеркального відображення". "Дзеркальне відображення" може бути базисом емпатії (ці нейрони подібно дзеркалу відображають рухи і міміку іншої людини у мозку, причому так, що ці дії сприймаються мозком як власні). Таким чином, відповідно у людей при владі погіршувався канал ідентифікації в емпатії. Звісно, кожна особистість має певну владу, як мінімум над власним життям, проте у даній роботі актуалізується дослідження питання поняття влади як інструменту для впливу на інших осіб.

Щодо досліджень проблеми гуманності, то вони вказують на те, що влада спонукає сприймати інших особистостей скоріш об'єктно, ніж суб'єктно. Додатково досліджуючи владу, ми дійшли висновку про те, що коли вона сконцентрована в руках особистості, то це надає їй більшої впевненості. Отже, дослідження детермінант - влада робить людину більш впевненою у собі чи впевнена в собі людина частіше досягає влади, стає все більш актуальним.

Науковцями було виявлено, що влада збільшує вірогідність зради, при чому для обох статей, але дослідження моральних цінності особистості теж є перспективним напрямком у цьому питанні. Інша справа, що влада дійсно спокушає новими можливостями та ширшим колом знайомств і може актуалізувати не надто

компліментарні особистісні особливості особистості, тобто оголити її слабкості.

Дослідження Дани Карні та Емі Цюді виявило, що зайнявши домінуючі позиції, люди можуть відчувати суб'єктивне підвищення особистої значимості та владності. Дослідники з Бельгії з допомогою МРТ показали, що під час оцінки нерівного грошового розподілу, який приносив носію влади користь, його мозок знижував активність в лівій та правій дорсолатеральній префронтальній корі, цього зниження не було, коли носії влади оцінювали безкорисні для себе сценарії нерівності. Дослідники висунули гіпотезу про те, що самоконтроль носія влади знижується в сценаріях, які йому вигідні.

Потребує уваги й те, що наявність влади впливає на метаболічну активність в певних областях мозку макак, що висуває гіпотезу про психофізіологічний вплив влади на мозок, подібно до дії психоактивних речовин.

Таким чином, нами було висунуто гіпотезу про те, що потребує подальших досліджень проблема динамічних змін особистісних особливостей під час перебування при владі тривалий період часу. Нейропластичність нашого мозку є запорукою постійних трансформацій в ньому, і хоча вони можуть бути незначними, якщо розглядати їх поодиноці, проте в сумі такі зміни можуть якісно перетворювати особистість. Дослідження динамічних змін особистісних особливостей є системним, тобто потребує теоретико-методологічного аналізу як психологічний так й філософських досліджень та ін. Отже, дослідження проблеми впливу влади на особистість є перспективною для подальших наукових розвідок.

Література

1. Мілрем С. Покора авторитету. Погляд експериментатора / Пер. з англ. Антоніни Ящук. КСД, 2019. 288 с.

2. Зімбардо Ф. Ефект Люцифера. Чому хороші люди чинять зло. / Пер. з англ. Любомира Шерстюка. Yakaboo Publishing, 2017. 584 с.

3. Jones, Ron. No Substitute for Madness. A Teacher, His Kids & The Lessons of Real Life. Covelo, California : Island Press, 1977.